

SEVİ BAKIM

**5237 SAYILI
TÜRK CEZA KANUNU'NDA
İŞKENCE SUÇU**

1. Baskı-Ağustos 2008

Beta

I

Yayın No : 2001
Hukuk Dizisi : 935

1. Baskı - Ağustos 2008 - İSTANBUL

ISBN 978 - 975 - 295 - 898 - 2

Copyright© Bu kitabın bu basısının Türkiye'deki yayın hakları BETA Basım Yayım Dağıtım A.Ş.'ye aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Dizgi : Beta Basım A.Ş.
Baskı - Cilt : Yazın Matbaacılık
Bayrampaşa/İstanbul (0-212) 565 01 22
Kapak Tasarım : Gülgonca Çarpık

Beta BASIM YAYIM DAĞITIM A.Ş.
Himaye-i Etfal Sokak Talas Han No. 13-15
Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel : (0-212) 511 54 32 - 519 01 77
Fax: (0-212) 513 87 05 - 511 36 50
e-mail: betakitap@betakitap.com
www.betakitap.com

Anneme ve Prof. Dr. Nur Centel'e...

SUNUŞ

İşkence, insanlık tarihinin *kara lekesidir*. İşkence, tarihin her döneminde iktidarı temsil eden egemen güçler tarafından başvurulan bir *ilkellik*dir. İşkence insan onuruna doğrudan *saldırıdır*. İşkence, ceza soruşturmasının *çağdışı yüzüdür*.

İşkence, tarihin karanlıklarına gömülememiş, çeşitli biçimlerde günümüzde de devam edegelmiştir. İşkenceyi önlemek için uluslararası sözleşmeler yapılarak denetim organları kurulmakta, ulusal düzeyde pozitif hukuk kuralları konulmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, işkenceye karşı kararlar oluşturmaktadır. Ancak, bir çok konuda inanılmaz gelişmeler yaratan XXI. yüzyıl dünyası ve Türkiyesi işkenceyi halâ daha yok edememiş veya yok etmek istememiştir. *Çağdaşlık ve işkence ikilemi* her an bir tokat gibi yüzümüze çarpmaktadır.

İşkence doğrudan veya dolaylı biçimde iktidar karşıtlarını sindirmek amacıyla yapıldığı kadar, suç şüphesi altında bulunanları konuşurmak için de uygulanmaktadır. Uluslararası Af Örgütü Raporları ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları *Türkiye'nin işkence sorununu* vurgulayan belgelerdir. İşkence, Türkiye'de her dönem günceldir ve yaşamsal önemi haizdir.

Doğruyu söylemek gerekirse, bu *insanlık ayıbı* konuyu Avukat Sevi Bakım "Yüksek Lisans Tezi" olarak seçtiğinde, böylesine sıradışı bir çalışmanın ortaya çıkacağı aklıma gelmemiştir. Ancak, bu çalışma sürecinde tutkulu bir araştırmacı ve yetenekli bir hukukçu olduğunu gururla gözlemlediğim Avukat Sevi Bakım gerçekten başarılı bir çalışma yaptı. Öyleki, bu başarısı, tezinin oybirliğiyle ve övgüyle kabul edilmesinin yanı sıra, Türk Ceza Hukuku Derneği tarafından "2008 Yılı Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer Hukuk Ödülü" ile de onurlandırıldı.

Yazar, bu kitabında 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nda yer alan işkence suçunu ayrıntılı olarak incelemekte ve suçun unsurlarını irdelemektedir.

Yazara göre, 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nda işkence suçunun sınırları *muğlak* bırakılmıştır. Bu durum işkenceyle daha etkili mücadele edilmesini sağlamak yerine, zamanla işkence kavramının içeriğinin boşaltılmasına neden olacaktır. Yazar, 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nda işkence suçunu tanımlayan hükmü yerinde olarak eleştirmekte ve işkencenin tanımı konusundaki zorluğu daha da karmaşık bir hale getirerek uygulamada işkence niteliğindeki eylemlerin tespitini sınırlandırma sonucunu doğuracağını ileri sürmektedir. Öyleki, yazara göre bu hükümle "dramatik olaylar dışında hiç kimsenin işkence suçundan mahkûm edilmemesi, işkence teşkil eden birçok davranışın ya yaralama ya da eziyet olarak daha az ceza ile cezalandırılması" sözkonusu olacaktır. *Çağ - daş bir hukuk sisteminin ve yeni yapılmış bir ceza yasasının hedefi bu ol - masa gerektir.*

Yine yazara göre, işkence suçunun oluşması için insan onurunun ihlâl edilmesi yeterli görülmeli, fiilin sistematik olması ve belirli ağırlık düzeyine varması beklenmemelidir. Bu nedenle, kişinin özgür iradesiyle karar vermesini ve davranmasını engelleyici nitelikteki tüm yasak ifade alma ve sorgu yöntemlerinin işkence suçunu da oluşturacağı kabul edilmelidir. Yazarın bu görüşlerine katılmamak mümkün değildir. Bunun gibi, yazarın, *işkence suçu için hiçbir hukuka uygunluk sebebinin mevcut olamayacağı* vurgulamasını da yürekten onaylamaktayım. Yazarın önerdiği gibi, işkence suçunda zamanaşımı kaldırılmalı ve cezanın paraya çevrilmesi veya ertelenmesi engellenmelidir.

Günümüzdeki yanlış uygulamalarla boş bir kalıp haline dönüşen *hukukun üstünlüğünü* gerçek anlamda benimseyen Sevi Bakım'ın bu araştırması yüzeysel olmayıp öze inen, bu niteliğiyle de işkence suçunu irdeleyen çalışmaların temel taşlarından biri olmaya aday bir hukuk yapıtıdır. Kitabın dili sade ve akıcıdır. Okuyucunun, okumaya başladığında elinden bırakmadan sonuna kadar okuyup bitirmek isteyeceği nitelikte bir bilimsel eserdir. Yazarın tespitleri ve eleştirileri hukukun genel ilkeleriyle uyumlu, mantıklı ve amaca uygundur.

Sevgili Sevi Bakım'ı bu başarısından dolayı bir kez daha candan kutluyor, yeni çalışmalarıyla Türk hukukuna katkıda bulunmaya devam etmesini diliyorum.

Prof.Dr.Nur Centel
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı
Öğretim Üyesi

ÖNSÖZ

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı'nda hazırladığım yüksek lisans tezim olan "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda İşkence Suçu" isimli eserin aynı isimle ve içerikle kitap şeklinde yayınlanmasından mutluluk duymaktayım. Geçmişten günümüze her dönemde, bütün insanlık toplumunda ve ülkemizde hiç azalmadan devam eden en önemli insan hakları ve özgürlükleri ihlallerinden birisi olan işkence suçunun, konunun önemine rağmen, akademik olarak gereken yoğunlukta incelenmemiş olmasını fark etmem işkence suçunu tez konum olarak seçmemde etkili olan sebeplerden biri oldu. Tez danışmanım olan saygı değer hocam Prof. Dr. Nur Centel'in de beni tez konumu seçmemde yüreklendirip desteğini ve yardımını hiçbir zaman benden esirgememesiyle tezim okuyucuya sunulan şekliyle tamamlandı.

İnsan onurunu ihlal etmeye yönelik işkence ve benzeri kötü muamelelerin ulusal ve uluslararası hukukta ortak bir tanımının olmaması sebebiyle, eserde sorunun daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle uluslararası hukukta işkence ve diğer kötü muamelelere ilişkin düzenlemeler ile, özellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesi ekseninde konu uluslararası boyutuyla ele alınmıştır. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 243. maddesiyle de karşılaştırmalar yapılarak, ulusal ve uluslararası mahkeme içtihatları ile çeşitli kurumların raporlarından da yararlanmak suretiyle, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 94. ve 95. maddelerinde yer alan işkence suçu, Türk Hukuku'ndaki düzenleniş şekline eleştirel bakış açısıyla, ayrıntılı olarak eserde incelenmiştir.

Bu kitabı okuyan bir tek kişi bile işkence suçunu işlemek fikrinden vazgeçebilirse ya da bir tek işkence suçu failinin bile resmi müsamaha olmadan hak ettiği gerçek ceza ile cezalandırılmasına sebep olunabilirse bu kitap yazım amacına ulaşacaktır. İşkence suçunun ortadan kaldırılmasını sağlayacak hukuk toplumu bilincinin ve insan haklarına, özellikle insan onuruna saygının istisnasız sağlandığı bir dünyada yaşayabilmeyi dilemek gerçek dünyadan çok uzaklaşmak anlamına gelmiyordur umarım. Bütün işkence suçu mağdurlarına kitabımı ithaf ederek, işkence suçuna maruz kalanların acısını paylaşıyorum.

Başta hakkını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim tez danışmanım, değerli hocam Prof. Dr. Nur Centel olmak üzere, tezimin yazımında eserlerinden ve fikirlerinden yararlandığım bütün hocalarıma ve eser sahiplerine teşekkür ederim. Tezim kitap olarak yayınlanmadan önce Türk Ceza Hukuku Derneği tarafından düzenlenen “2008 Yılı Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer Ödülü”ne layık görülerek onurlandırılmıştır. Tezimi bu ödüle layık gören Türk Ceza Hukuku Derneği’nin saygı değer üyelerine bu vesileyle teşekkür ederim. Özel bir teşekkür de benim için birçok fedakârlıkta bulunan, tezimin yazım sürecinde de benden manevi desteğini ve ilgisini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili annem için.

Kitabın hazırlanmasını ve yayınlanmasını sağlayan Beta Yayıncılığın Yönetim Kurulu Başkanı Seyhan Satar’a ve düzenlemesini yapan Feridun Kılınç’a ve tüm Beta çalışanlarına içtenlikle teşekkür ederim.

*Avukat
Sevi Bakım
İstanbul, 2008*

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	V
ÖNSÖZ	VII
KISALTMALAR.	XV
GİRİŞ	1

Birinci Bölüm GENEL BİLGİLER

I. İŞKENCENİN TANIMI VE UNSURLARI	3
A. TANIM	3
B. İŞKENCENİN UNSURLARI	8
II. İŞKENCENİN TARİHÇESİ	9
A. GENEL OLARAK	9
B. BATI HUKUKUNDA	10
1. Eski Yunan ve Roma Hukukunda	10
2. Ortaçağ Avrupa Hukukunda	11
3. Müşterek Hukukta	13
4. Aydınlanma Döneminde	14
5. Uluslararası Hukukta Tarihi Olarak İşkenceyi Yasaklamaya İlişkin Belgeler	16
C. Türk Hukukunda	17
1. İslamiyetin Kabulünden Önceki Dönem.....	17
2. İslamiyetin Kabulünden Sonraki Dönem.....	18
3. Türk Anayasalarında İşkence Yasağının Tarihi Gelişimi	19
4. Türk Ceza Hukukunda Tarihi Gelişim	23

İkinci Bölüm İŞKENCENİN ULUSLARARASI BELGELERDEKİ YERİ

I. GENEL OLARAK	29
II. ULUSLARARASI DÜZEYDE YAPILAN BELGELER.....	30

A. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRİSİ	30
B. ULUSLARARASI KİŞİSEL VE SİYASAL HAKLAR SÖZLEŞMESİ	31
III. BÖLGESEL DÜZEYDE YAPILAN BELGELER.....	33
A. BİLDİRİLER.....	33
1. Amerikan İnsan Hakları ve Ödevleri Bildirisi	33
2. İnsan Hakları Evrensel İslam Beyannameesi	33
3. Avrupa Parlamentosu'nun Temel Haklar ve Özgürlükler Bildirisi.....	33
4. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı	34
B. SÖZLEŞMELER.....	34
1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	34
2. Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi.....	36
3. Afrika Şartı	37
IV. İŞKENCENİN VE KÖTÜ MUAMELELERİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK TÜRKİYE'NİN TARAFI OLDUĞU SÖZLEŞMELER.....	37
A. İŞKENCEYE VE DİĞER ZALİMANE, İNSANLIKDIŞI YA DA AŞAĞILAYICI MUAMELE YA DA CEZAYA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ (BM İŞKENCENİN ÖNLENMESİ SÖZLEŞMESİ)	37
1. BM İşkencenin Önlenmesi Sözleşmesi'nin Kapsamı	37
2. İşkenceye Karşı Komite	39
3. Uluslararası Adalet Divanına Gitme Yetkisi.....	41
B. İŞKENCENİN VE İNSANLIKDIŞI YA DA AŞAĞILAYICI MUAMELE YA DA CEZANIN ÖNLENMESİ İÇİN AVRUPA SÖZLEŞMESİ (İŞKENCENİN ÖNLENMESİ AVRUPA SÖZLEŞMESİ)	42
1. İşkencenin Önlenmesi Avrupa Sözleşmesi'nin Kapsamı.....	42
2. İşkencenin Önlenmesi Komitesi	43
3. Komite'nin Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Mahkemesi'nden Farklılığı	46
C. AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN 3. MADDESİ KAPSAMINDA İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE YASAĞI.....	47
1. Genel Olarak	47
2. AİHS'nin 3. Maddesi'nin Uygulanma Şartları	49
3. AİHS'nin 3. Maddesine Göre İşkence, İnsanlıkdışı ve Aşağılayıcı Muamele ve Ceza Kavramları.....	50
a. İşkence.....	50

b. İnsanlıkdışı Muamele ve Ceza	54
c. Aşağılayıcı Muamele ve Ceza.....	57
4. İspat Yükü.....	60
5. AİHM Kararlarında Sözleşme'nin 3. Maddesini İhlal Eden Diğer Fiiller.....	63
a. Üçüncü Kişilerin Şiddet, İhmal ve İstismarından Devletin Sorumluluğu	63
b. Suçluların İadesi, Sınır Dışı Etme ve Ülkeye Kabul	64
c. İdam Cezası.....	66
d. Zorla Besleme ve Tedavi	66
e. Yakınların Duyduğu İstirap	67
D. ULUSLARARASI SÖZLEŞME HÜKÜMLERİNİN İÇ HUKUKTAKİ ETKİSİ	68

Üçüncü Bölüm **TÜRK CEZA KANUNU'NDA İŞKENCE SUÇU**

I. 5237 SAYILI TCK'DAKİ İŞKENCE SUÇU KAVRAMI İLE 765 SAYILI TCK'DAKİ İŞKENCE SUÇU KAVRAMININ KARŞILAŞTIRILMASI	71
II. İŞKENCE SUÇUNUN BENZER SUÇLARDAN FARKI	74
A. EZİYET	74
B. KASTEN YARALAMA.....	80
C. ZOR KULLANMA YETKİSİNE İLİŞKİN SINIRIN AŞILMASI	81
III. İŞKENCE SUÇUNUN KANUNLARDA DÜZENLENİŞ ŞEKLİ	82
A. DEVLET İDARESİ ALEYHİNDE SUÇ OLARAK KABUL EDEN SİSTEMLER	83
B. ADLİYEYE KARŞI SUÇ OLARAK KABUL EDEN SİSTEMLER	84
C. KİŞİLERE KARŞI SUÇ OLARAK KABUL EDEN SİSTEMLER.....	84
IV. KORUNAN HUKUKİ YARAR	86
A. GENEL OLARAK	86
B. İNSAN ONURU	87
C. VÜCUT DOKUNULMAZLIĞI	87
D. ADLİYE VE ADİL YARGILANMA HAKKI.....	88
E. İRADE ÖZGÜRLÜĞÜ VE SUSMA HAKKI	90
F. KAMU İDARESİ	91
V. SUÇUN FAİLİ VE MAĞDURU	92

A. FAİL	92
1. Genel Olarak	92
2. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki İşkence Suçunun Faili	93
3. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki İşkence Suçunun Faili	94
B. MAĞDUR.....	99

Dördüncü Bölüm
İŞKENCE SUÇUNUN UNSURLARI

I. KANUNİ UNSUR (TİPİKLİK).....	103
II. MADDİ UNSUR	104
A. GENEL OLARAK.....	104
1. İnsan Onuruna Aykırılık	112
2. Bedensel ya da Ruhsal Yönden Acı Çekme	113
3. Algılama ve İrade Yeteneğinin Etkilenmesi	117
4. Mağdurun Aşağılanması.....	119
B. İŞKENCE SUÇUNUN OLUŞABİLMESİ İÇİN GEREKLİ OLAN ÖLÇÜTLER SORUNU	121
1. Davranışın Belirli Bir Ağırlık Düzeyine Ulaşması Ölçütü	121
2. İşkencenin Sistemati Olma ve Süreklilik Unsuru	128
C. İŞKENCE SUÇUNUN YASAK İFADE ALMA VE SORGU YÖNTEMLERİYLE İLİŞKİSİ	132
1. Genel Olarak	132
2. CMK 148. Maddede Sayılan İfade Almada ve Sorguda Yasak Usuller	137
a. Kötü Davranma	137
b. İşkence	138
c. İlaç Verme	140
d. Yorma.....	142
e. Aldatma	144
f. Cebir veya Tehditte Bulunma	147
g. Bazı Araçlar Uygulama	149
h. Kanuna Aykırı Yarar Vaat Etme	151
3. Yasak İfade Alma ve Sorgu Yöntemleriyle İşkence Suçu Arasındaki İlişki	152
III. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	153
A. GENEL OLARAK.....	153

B. İŞKENCE SUÇU AÇISINDAN HUKUKA UYGUNLUK SEBEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	155
1. Kanun Hükmünü Yerine Getirme	155
2. Amirin Emrini Yerine Getirme.....	159
3. Meşru Savunma	160
4. Zorunluluk (İztırar) Hali	161
5. Hakkın Kullanılması ve İlgilinin Rızası	163
IV. MANEVİ UNSUR.....	164

Beşinci Bölüm
SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ,
SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ,
YAPTIRIM, YARGILAMA USULÜ VE ZAMANAŞIMI

I. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	169
A. TEŞEBBÜS	169
B. İŞTİRAK.....	172
C. İÇTİMA.....	175
II. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ.....	179
A. İŞKENCE SUÇUNUN AĞIRLATICI SEBEPLERİ	179
1. Suçun Çocuğa ya da Beden veya Ruh Bakımından Kendisini Savunamayacak Durumda Bulunan Kişiyeye ya da Gebe Kadına Karşı İşlenmesi (m.94/2-a)	179
2. Suçun Avukata ya da Kamu Görevlisine Karşı Görevi Dolayısıyla İşlenmesi (m.94/2-b)	180
3. Fiilin Cinsel Yönden Taciz Şeklinde Gerçekleşmesi (m.94/3)	180
B. İŞKENCE SUÇUNUN NETİCESİ SEBEBİYLE AĞIRLAŞMIŞ HALLERİ.....	182
1. Genel Olarak	182
2. Fiilin, Mağdurun Duyularından veya Organlarından Birisinin İşlevinin Sürekli Zayıflamasına Neden Olması (m.95/1-a)	184
3. Fiilin Mağdurun Konuşmasında Sürekli Zorluğa Yol Açması (m.95/1-b)	185
4. Fiilin Mağdurun Yüzünde Sabit İze Yol Açması (m.95/1-c)	185
5. Fiilin Mağdurun Yaşamını Tehlikeye Sokan Bir Duruma Yol Açması (m.95/1-d)	186

6. Fiilin Gebe Bir Kadına Karşı İşlenip de Çocuğunun Vaktinden Önce Doğmasına Neden Olması (m.95/1-e)	187
7. Fiilin Mağdurun İyileşme Olanığı Bulunmayan Bir Hastalığa ya da Bitkisel Hayata Girmesine Neden Olması (m.95/2-a).....	188
8. Fiilin, Mağdurun Duyularından veya Organlarından Birinin İşlevini Yitirmesine Neden Olması (m.95/2-b)	189
9. Fiilin Mağdurun Konuşma ya da Çocuk Yapma Yeteneklerinin Kaybolmasına Neden Olması (m.95/2-c)	190
10. Fiilin Mağdurun Yüzünde Sürekli Bir Değişikliğe Neden Olması (m.95/2-d)	191
11. Fiilin Gebe Bir Kadına Karşı İşlenip de Çocuğun Düşmesine Neden Olması (m.95/2-e)	191
12. İşkence Fiillerinin Vücutta Kemik Kırılmasına Neden Olması (m.95/3)	192
13. İşkence Sonucunda Ölüm Meydana Gelmesi (m.95/4)	193
III. YAPTIRIM VE YARGILAMA USULÜ	195
A. YAPTIRIM	195
1. Genel Olarak	195
2. İşkence Suçunun Para Cezasına Çevrilmesi ve Ertelenmesi Sorunu	195
3. Geçici veya Sürekli Olarak Kamu Hizmetlerinden Mahrumiyet Güvenlik Tedbirinin İşkence Suçunda Uygulanma Sorunu	197
B. YARGILAMA USULÜ.....	198
IV. ZAMANAŞIMI	200

Altıncı Bölüm **İŞKENCENİN ÖNLENMESİ**

I. TÜRKİYE'DEKİ İŞKENCE GERÇEĞİ VE İŞKENCEYİ ÖNLEMeye YÖNELİK TEORİK ÖNLEMLER	203
II. İŞKENCENİN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ÖNERİLER.....	207
SONUÇ	223
KAYNAKÇA	233

KISALTMALAR

AHF	: Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi
AİHK	: Avrupa İnsan Hakları Komisyonu
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AMKD	: Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi
A.Ü	: Ankara Üniversitesi
AÜSBF	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
AY	: Anayasa
AYİM	: Askeri Yüksek İdare Mahkemesi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
çev.	: Çeviren
dn	: Dipnot
DEÜ	: Dokuz Eylül Üniversitesi
E.	: Esas
İHD	: İnsan Hakları Derneği
İ.Ü	: İstanbul Üniversitesi
K.	: Karar
m.	: Madde
MHAD	: Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
MS.	: Milattan Sonra
No.	: Numara
PVSK	: Polis Vazife Selahiyet Kanunu
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
sK.	: Sayılı Kanun
RG	: Resmi Gazete
TBB	: Türkiye Barolar Birliği

TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TTB	: Türk Tabipler Birliği
vd.	: Ve devamı
Yarg.	: Yargıtay
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YKD	: Yargıtay Kararlar Dergisi
yy	: Yüzyıl